

FORSVARLIGHETS- NORMEN

Grunnleggende krav til helsepersonells yrkesutøvelse

SAMMENDRAG

Helsepersonelloven § 4 stiller krav om faglig forsvarlighet i helsepersonells yrkesutøvelse.

Innhold

Forsvarlighetsnormen - helsepersonelloven § 4	2
En rettslig standard	2
Innrette seg etter egen fagkunnskap.....	3
Arbeidets karakter.....	3
Situasjonen ellers.....	3
Yrkesetikk	3
Forholdet til alternativ behandling.....	4
Betydningen av god journalføring	4

Forsvarlighetsnormen – helsepersonelloven § 4

Forsvarlighetsnormen er en grunnleggende norm som gjelder for alle som har autorisasjon som helsepersonell. Normen stiller strenge krav til helsepersonells yrkesutøvelse både faglig og etisk. Fysioterapeuter er dermed forventet å leve opp til den høye standarden forsvarlighetsnormen representerer.

Utdrag fra [helsepersonelloven § 4 \(lenke til Helsedirektoratets kommentarutgave\)](#):

§ 4. Forsvarlighet

Helsepersonell skal utføre sitt arbeid i samsvar med de krav til faglig forsvarlighet og omsorgsfull hjelp som kan forventes ut fra helsepersonellens kvalifikasjoner, arbeidets karakter og situasjonen for øvrig.

Helsepersonell skal innrette seg etter sine faglige kvalifikasjoner, og skal innhente bistand eller henvise pasienter videre der dette er nødvendig og mulig. Dersom pasientens behov tilsier det, skal yrkesutøvelsen skje ved samarbeid og samhandling med annet kvalifisert personell. Helsepersonell har plikt til å delta i arbeid med individuell plan når en pasient eller bruker har rett til slik plan etter [pasient- og brukerrettighetsloven](#) § 2-5.

Helsepersonelloven er en lov om personansvar som gjelder den enkelte yrkesutøver som er helsepersonell. Virksomheten må i tillegg organiseres og ledes på en måte som gjør det mulig å overholde forsvarlighetskravet jf. helsepersonelloven § 16. Regler om ansvar knyttet til ledelse og organisering av helsetjenesten finnes ellers i andre lover, for eksempel helse- og omsorgstjenesteloven, spesialisthelsetjenesteloven eller helseforetaksloven.

En rettslig standard

Forsvarlighetsnormen er en rettslig standard. Det betyr at forventningene som stilles utvikler seg i takt med utviklingen innenfor faget og i samfunnet ellers. Når mer kunnskap om et område blir tilgjengelig forventes det at helsepersonell innretter seg etter dette, slik at helsehjelpen alltid er av den kvaliteten man kan forvente basert på tilgjengelig kunnskap. Dette stiller krav om at fysioterapeuter holder seg oppdatert på utviklingen i faget, og utviklingen i forventningene som stilles til helsepersonellrollen. En fysioterapeut kan ikke stole på det hen lærte under utdanningen for 10, 20 eller 30 år siden. Faglitteratur og kursdeltakelse er noen måter å holde seg oppdatert på.

Viktige hensyn bak reglene som gjelder helsepersonell er pasientsikkerhet, kvalitet og tilliten til helsetjenesten. Pasienten skal kunne være sikker på at helsehjelpen hen mottar er forsvarlig, og dermed basert på oppdatert fagkunnskap og gode faglige- og etiske vurderinger.

Vurderingen av faglig forsvarlighet bygger særlig på det som kan forventes av utfra helsepersonellens kvalifikasjoner, arbeidets karakter og situasjonen ellers. Hva som er forsvarlig i det enkelte tilfellet bygger ikke på et idealbilde, men på hva som kan forventes av en vanlig utøver av en helseprofesjon ut fra de konkrete kvalifikasjonene helsepersonellet hadde og hvilke handlingsalternativer som var tilgjengelige i den konkrete situasjonen.

Flere andre regler i helsepersonelloven bygger på kravet til faglig forsvarlighet. For eksempel kravet om pliktmessig avhold i § 8 og forbudet mot å motta gaver eller arv i tjenesten i § 9.

Innrette seg etter egen fagkunnskap

Det er viktig at helsepersonell innretter seg etter egen fagkunnskap, og de begrensningene som ligger i det. Helsepersonell kan i utgangspunktet ikke utføre behandlinger som ligger utenfor det fagområdet vedkommende er autorisert til. Hvis du som helsepersonell er usikker på om du har nødvendig kompetanse må du undersøke nærmere hva som er nødvendig, skaffe deg den kompetansen du ønsker å kunne bruke, eller henvise til andre som har nødvendig kompetanse.

Et tema som har vært mye debattert blant fysioterapeuter er injeksjonsbehandling. Helsedirektoratet har uttalt seg om denne formen for behandling blant annet i brev [12. april 2013](#) og [16. mai 2017](#). Dette er eksempel på behandlingsformer som forutsetter konkret kunnskap om behandlingen og hvilke forholdsregler som må tas for at den kan ytes på en forsvarlig måte. Helsepersonell må alltid selv ha bevissthet om og vurdere om egen kompetanse er tilstrekkelig for å yte den behandlingen som er aktuell. Som fysioterapeut forventes du å være i stand til å vurdere om du har tilstrekkelig kompetanse til å gjennomføre en behandling/behandlingsform på en forsvarlig måte.

Arbeidets karakter

Den konkrete situasjonen helsehjelp ytes under har betydning for forsvarlighetsvurderingen. For fysioterapeuter kan dette blant annet handle om hva slags utstyr som benyttes, om utstyret er i god nok stand eller riktig tilpasset osv. Forskjellige typer treningsutstyr kan for eksempel være utsatt for belastninger som tilsier at de krever jevnlig ettersyn. Elektronisk utstyr må være godkjent og vedlikeholdt i samsvar med de kravene som gjelder og produsentens anbefalinger.

Helsepersonell er også forutsatt å opprettholde den faglige kompetansen og holde seg oppdatert på utviklingen innenfor faget sitt. Kunnskapen om faget er på mange måter en ferskvare, som må fornyes og opprettholdes, for å sikre at kravet til forsvarlighet overholdes. Dette gjelder også for de reglene som gjelder innenfor faget og for helsepersonell generelt.

Situasjonen ellers

Det stilles strenge krav til helsepersonell, blant annet om å forholde seg til grensene for egen kompetanse. Generelt vil det være uforsvarlig å overskride grensene for egen kompetanse, men i en nødsituasjon kan dette likevel være forsvarlig, for eksempel dersom det dreier seg om forsøk på å redde noens liv. Hvis alternativet er at personen mister livet, vil det være forsvarlig å forsøke å redde vedkommende, også ved bruk av metoder som ligger utenfor egen kompetanse.

Helsepersonellansvaret gjelder når det ytes helsehjelp. Mange helsepersonell kan likevel oppleve at de får spørsmål om forhold som ligger til deres helseprofesjon også på fritida. Hvor grensen mot helsehjelp går er ikke alltid klar, men det er viktig at alle som er autorisert evner å reflektere over dette, og sette grenser for seg selv i slike situasjoner. I stedet for å gå inn i en behandlingsnær relasjon til venner eller familiemedlemmer bør fysioterapeuten kanskje heller anbefale en kollega som har kompetanse på det spørsmålene gjelder.

Helsepersonell er forventet å opptre profesjonelt overfor pasienten, og opprettholde en profesjonell relasjon til pasienten. Det er ikke i samsvar med forventningene til helsepersonell å kommunisere privat eller innlede private relasjoner til pasienten.

Yrkesetikk

Helsepersonell forventes å reflektere etisk over sin egen rolle som helsepersonell. Etisk refleksjon forutsetter at man setter seg inn i hvilke forventninger som stilles i forskjellige situasjoner, diskuterer utfordrende problemstillinger og øver opp evnen til å ta med etiske dimensjoner i det daglige arbeidet som fysioterapeut.

NFF har utarbeidet yrkesetiske retningslinjer, som fungerer som en bransjenorm, og som også brukes som rettesnor av tilsynsmyndighetene. Alle fysioterapeuter anbefales å gjøre seg kjent med de yrkesetiske retningslinjene, og bruke tid på å reflektere over hva de innebærer i praksis. Kollegaveiledning er et tilbud gjennom NFF for medlemmer som ønsker å gå mer i dybden i helsepersonellrollen for fysioterapeuter.

[Rådet for fysioterapietikk](#) er NFFs organisasjonsledd som behandler yrkesetiske og kollegiale forhold.

Forholdet til alternativ behandling

Alternativ behandling er regulert gjennom lov om alternativ behandling, og er ikke definert som helsehjelp. Fysioterapeuter som utøver alternativ behandling, som for eksempel akupunktur etter tradisjonell kinesisk lære, vil uansett bli vurdert som helsepersonell. Det innebærer at det stilles strengere krav til helsepersonell som i tillegg utfører alternativ behandling, enn til andre alternative behandlere. En fysioterapeut må derfor være svært oppmerksom på å skille alternativ behandling fra helsehjelp, og sikre at fysioterapifagets integritet ivaretas. All informasjon og markedsføring av alternativ behandling må være forsvarlig og i samsvar med reglene som gjelder for markedsføring av slike tjenester.

Betydningen av god journalføring

Helsepersonelloven stiller krav til dokumentasjon av helsehjelpen. Dette er konkretisert videre i [pasientjournalforskriften](#) og [pasientjournalloven](#). Dokumentasjon av fysioterapeutens undersøkelse av pasienten, faglige vurderinger, behandling som gjennomføres, effekten av behandlingen, videre oppfølging, eventuelle henvisninger videre osv. skal nedtegnes i pasientjournalen. Dette er en del av forsvarlighetskravet som blant annet bygger på hensynet til pasientsikkerheten og tilliten til helsetjenesten.

Dersom det blir aktuelt med tilsyn eller kontroll av fysioterapeutens virksomhet, vil pasientjournal være sentral dokumentasjon for tilsynsmyndighetene. Hvis journalføringen ikke tilfredsstillt kravene som stilles kan tilsynsmyndighetene vurdere administrative reaksjoner overfor fysioterapeuten.

For noen år siden gjennomførte Helfo en undersøkelse av journalføring blant avtalefysioterapeuter. Denne viste at fysioterapeutene var langt dårligere enn andre helsepersonellgrupper til å føre journal. Mye tyder derfor på at fysioterapeuter har et forbedringspotensial på dette området.